

Univerzita Karlova
Filozofická fakulta – Katedra psychologie
Celetná 20, Praha 1

Posudek oponenta na diplomovou práci

Název práce: Dysfunkční rodinné prostředí z pohledu adolescenta

Autorka: Bc. Kristýna Potužníková

Oponent: doc. Jiří Mudrák, PhD.
Katedra psychologie
Filozofická fakulta UK

CÍLEM PRÁCE je „proniknutí do prožívání adolescentů v nejméně zatěžujících momentech v souvislosti s dysfunkčním rodinným prostředím.“ V první části práce autorka předkládá review problematiky rodiny a možných dopadů dysfunkčního rodinného prostředí na vývoj v období dospívání. V druhé části autorka představuje kvalitativní studii sedmi dospívajících pocházejících z problematického rodinného prostředí.

PŘÍNOS TÉMATU diplomové práce je potenciálně značný. Autorka se v práci věnuje zajímavému a relevantnímu tématu týkajícího se toho, jak adolescenti pocházející z dysfunkčních rodin vnímají své rodinné prostředí. Představila přehled hlavních témat vztahujících se k problematice dysfunkčního rodinného prostředí a adolescence a v tomto rámci realizovala sedm kvalitativních rozhovorů, což odpovídá požadavkům kladeným na tento typ kvalitativního výzkumu. Na druhou stranu mám však k práci některé výhrady, týkající se především konceptuálního uchopení a provedené analýzy, které přínos výsledků z mého pohledu snižují.

FORMÁLNÍ STRÁNKA práce převážně odpovídá požadavkům kladeným na diplomové práce. Práce má všechny náležitosti, opírá se o dostatečné množství českých i anglických zdrojů pokrývajících klíčová témata práce a prezentuje výzkum odpovídající kvality a v odpovídajícím formátu. Na druhou stranu však vidím v práci některé nedostatky, které z mého pohledu snižují její přínos. Některým obsahovým nedostatkům se věnuji dále, z hlediska formálního bych ocenil přehlednější strukturu kapitol důsledněji se držící normy APA a také lepší stylistické zpracování. Práce z části působí dojmem výpisků řazených za sebou bez jasné návaznosti, často je obtížné text sledovat, některé pasáže jsou z mého pohledu nadbytečné (například popisy vývojových období), jiné zase málo rozvinuté (například jasné konceptuální vymezení dysfunkčního rodinného prostředí a jeho možných dopadů, diskuse, možný přínos výsledků). Práce také postrádá jasnou hlavní myšlenku, která by umožnila jasnější propojení jednotlivých částí do koherentního celku.

TEORETICKÁ ČÁST práce se skládá z několika kapitol, ve kterých se autorka zabývá vymezením rodiny a její funkce, vymezením dysfunkčního rodinného prostředí, vývojem do

období adolescence a copingovými strategiemi a možnými zdroji podpory dospívajících z dysfunkčních rodin. Z mého pohledu je teoretická část smíšené kvality a místy bych ocenil poněkud lepší zpracování. Hned v úvodu by bylo vhodné více představit relevanci zkoumaného tématu (která je bezpochyby značná, avšak autorka ji téměř nerozvádí) a seznámit čtenáře s hlavní myšlenkou celé práce, nejen v bodech popsat jednotlivé kapitoly. To je zvláště patrné v části popisu výzkumu – není nutné popisovat, z jakých částí se výzkumná část skládá, ale spíše by bylo vhodné představit obsah těchto částí, tj. co přesně autorka zkoumala a co zjistila. Obecně platí, že není nutné psát obecné a zjevné věci, jako že byla použita zahraniční i česká literatura, ale spíše například rozvést jaká kritéria byla při výběru literatury použita. Teoretická část působí dojmem výpisků, které na sebe příliš nenavazují a nemají jasnou jednotící myšlenku. Kvalita zdrojů je z mého pohledu smíšená, objevují se zde kvalitní zdroje, ale také odkazy na populární internetové stránky či slovníková hesla. Některé části jsou také příliš vzdáleny od hlavního tématu práce či na něj nejasně navazují, například popisy jednotlivých etap vývoje či popisy copingových strategií. Z mého pohledu by se autorka měla více zamyslet nad tím, co přesně ji zajímá a co konkrétně chce zkoumat a teoretickou část vztahovat přímo k této hlavní otázce. Bylo by vhodné zde jasněji vymezit hlavní koncepty, se kterými bude dále pracováno ve výzkumné části. Autorka používá klíčové pojmy nejasně, po přečtení mi stále nebylo jasné, co si autorka přesně představuje pod pojmy funkční a dysfunkční rodina, rodinný systém, funkční proces a podobně.

EMPIRICKÁ ČÁST je založena na kvalitativní studii sedmi adolescentů a jejím cílem je „proniknutí do prožívání adolescentů v nejvíce zatěžujících momentech v souvislosti s dysfunkčním rodinným prostředím.“ Také tato část je podle mého názoru smíšené kvality, jsou zde silné momenty, především příběhy participantů a participantek, ale také slabší části, jako nejasné konceptuální uchopení a poněkud nevyrovnaná analýza. Velmi vhodně byl zvolen kvalitativní přístup umožňující získat vhled do žité zkušenosti participantů a participantek. Provedené rozhovory se jeví jako zajímavé a přínosné, avšak z mého pohledu nebyly zcela přesvědčivě analyzovány. Hned na začátku empirické části autorka píše, že si nejprve operacionalizuje pojem dysfunkční rodinné prostředí, avšak tuto operacionalizaci se mi nepodařilo objevit, nebylo mi tedy jasné, na základě čeho autorka rozhodovala, zda rodiny byly dysfunkční a zda je zařadit do výzkumu. U některých participantů či participantek byla „dysfunkčnost“ rodinného prostředí zjevnější, u jiných (např. Laura či Karolína) byla zjevná méně. Při prezentaci rozhovorů bych ocenil narativnější přístup zdůrazňující perspektivu samotných účastníků a účastnic studie. Myslím, že by bylo zajímavější, kdyby byly příběhy prezentovány více souvisle z pohledu samotných dospívajících, spíše než v předem vymezených obecných kategoriích. Velmi by mě například zajímalo, jak respondenti sami vnímali svou rodinu a její funkčnost či dysfunkčnost. Takto se mi jeví, že „dysfunkčnost“ rodiny byla posouzena autorkou, avšak vnímali ji jako dysfunkční i sami participanté a participantky? (Případně v jakých aspektech ano a v jakých ne?) Další problém vidím, že participanté a participantky jsou až příliš diverzní, což by nutně nevadilo, kdyby tato diverzita byla v práci tematizována, ale to se zde příliš neobjevuje. Celkově by prezentaci prospělo, kdyby si autorka přímo v rámci jednotlivých analýz jasně vymezila a poté rozvíjela hlavní témata jednotlivých příběhů a nejen v bodech představovala úryvky podle předem daného vlastního schématu. Následně by měla dojít k zobecnění hlavních zjištění, což realizuje, avšak vzhledem ke kvalitativnímu charakteru by bylo vhodnější více zdůraznit zobecnění směrem k teorii, spíše než kvantitativní hodnocení četnosti výskytu jednotlivých témat.

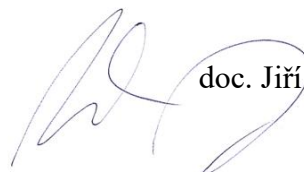
SOUHRNEM mohu říci, že se jedná z mého pohledu o práci odpovídající kvality, která se zabývá zajímavým a relevantním tématem, avšak nepodařilo se jí potenciál tohoto tématu zcela využít. Především nejasné konceptuální uchopení práce vedlo k tomu, že se z rozhovorů nepodařilo získat jasnější závěry a lépe je diskutovat. Také analýza provedená v rámci předem stanovených obecných kategorií snižuje z mého pohledu možnost porozumění subjektivnímu světu participantů a participantek.

U obhajoby by mohly být diskutovány následující otázky:

- 1) Jak přesně bylo operacionalizováno dysfunkční rodinné prostředí?
- 2) Co vnímáte jako hlavní zjištění vaší práce?
- 3) Co vnímáte jako hlavní praktické implikace výsledků výzkumu?

Předloženou práci **hodnotím jako velmi dobrou až dobrou a doporučuji ji k obhajobě.**

V Praze, 23. 1. 2022

doc. Jiří Mudrák, PhD.